

Verbeteren taalvaardigheid is tweerichtingsverkeer

Vaak spreken we bij communicatie over zenden en ontvangen, met een passieve en actieve taalgebruiker. Maar in het dagelijks leven reageren we op elkaar. Waar het gesprek heen gaat, is in zekere zin ongewis. De 'Interactieschijf voor wederkerigheid' maakt dat men zich bewuster is van de dynamiek van een gesprek. Dit helpt jonge kinderen bij het leren van allerlei taalvaardigheden.

Francisca Felix

De 'Interactieschijf voor wederkerigheid' bestaat uit drie taartpunten (zie figuur 1). Dit zijn de drie verschillende gespreksbehoeftes. Eén behoefte is om te kletsen met elkaar (de praatwolkjes in de rode taartpunt). De tweede behoefte, verbeeld door de blauwe taartpunt, is om het kind even bij de hand te nemen of, vanuit het

kind geredeneerd, bij de hand nemen te worden (een kinderhand in een volwassen hand). De derde behoefte is om even alleen te zijn (een persoon in een bubbel in de gele taartpunt). Dit zijn behoeftes van zowel het kind (de schijf omcirkeld met de witte rand) als van de volwassene (de buitenste schijf). De schijven kunnen onafhankelijk van elkaar draaien. Het kan dus

'Interactieschijf geeft ruimte om een deurtje te openen of juist te sluiten'

voorkomen dat behoeftes nog niet overeenkomen met elkaar.

Interactiebehoeften

1. Afwezig zijn

Sommige kinderen hebben veel behoefte om afwezig te zijn. Hiervoor staat de gele taartpunt. Een meisje van 5 jaar wilde graag veel op zichzelf zijn. Haar vader vond het moeilijk om dit te accepteren. Hij drong regelmatig aan tot een gesprek – weliswaar met de beste bedoelingen – terwijl ze geen zin had. Toen hij zich, met de interactieschijf in handen bewust werd van de behoefte van zijn dochter om niet te praten, accepteerde hij dat en wachtte hij tot ze zelf iets kwam vertellen. Elk kind (en elke volwassene) wil in ieder geval af en toe even met rust gelaten worden.

2. Kletsen

De volgende taartpunt is 'Ik wil kletsen'. Kletsen staat voor gezelligheid en bestaat uit een goede sfeer tussen twee of meer mensen. Er kan gelachen worden, gespeeld of gedanst. Positieve emoties worden getoond. Een ouder werd zich door de schijf bewust van de behoefte van haar zoon als hij een beetje jammerde. Zij had de neiging om hem dan te knuffelen en te vragen wat er aan de hand was. Met de schijf in handen kwam ze erachter, dat hij dan juist graag wat leuks wilde ondernemen met zijn moeder.

3. Contact

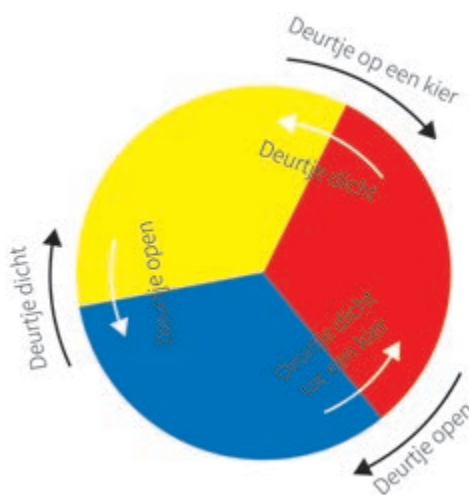
De blauwe taartpunt tot slot is een verlangen naar contact. De volwassene en het kind zetten de deuren open naar hun eigen en naar andermans gevoel. Daarbij zorgt de volwassene voor zichzelf en legt problemen niet bij het kind. De rol van de volwassene is signalen te lezen die het kind afgeeft. Zij accepteert de emoties die ze opmerkt en benoemt ze eventueel. De volwassene neemt als het ware het kind bij de hand.

Openen en sluiten

De volwassene en het kind zitten lang niet altijd op eenzelfde lijn (zie figuur 2). Neem een jongen van zes jaar aan wie de kleuren van de schijf uitgelegd waren. Hij sprak thuis met zijn moeder over al dan niet afwezig willen zijn. Hij wilde graag veel vertellen, maar zijn moeder merkte dat ze haar aandacht soms ook op iets anders moest richten en dan niet kon luisteren. Als moeder en zoon in de auto voor een rood stoplicht stonden, merkte hij dat zijn moeder dan wel reageerde, maar niet meer als ze weer gingen rijden. Hij merkte toen op: 'Als het stoplicht op groen gaat, ga jij op geel.' Dit hielp hen samen om anders om te gaan met die korte momenten van even met je aandacht er niet bij zijn. Degene die afwezig wil zijn, sluit kort de deur voor de ander ('ik wil afwezig zijn'). Daarna gaat de deur wellicht op een kier voor

Figuur 1. Interactieschijf voor wederkerigheid

Figuur 2. Niet altijd op één lijn

leuke dingen ('ik wil kletsen') of zegt het kind iets dat hem bezighoudt ('ik wil contact').

Interactie volgen

In het contact met jonge kinderen is de interactieschijf goed te gebruiken om als volwassene bewust de interactie te volgen. De volwassene observeert wat het kind wil en komt er zo achter of het wel of niet graag even alleen wil zijn, iets gezelligs samen wil doen of een luisterend oor nodig heeft. Verloopt de interactie stroef, dan kan de volwassene voor de reactie een andere invalshoek kiezen, bijvoorbeeld een grapje maken, een aai over een bol geven of even zelf wat gaan doen om het kind tijd te gunnen. Zo krijgen volwassene en kind de ruimte om een deurtje te openen of juist te sluiten.

Logopediepraktijk

In mijn logopediepraktijk zie ik menig kind dat niet of nauwelijks wil communiceren. Er is dan weinig oogcontact, geen taal en soms zelfs geen geluid, ook niet bij hoesten of lachen. Bij deze kinderen heb ik de neiging om op te vullen. Het voelt ongemakkelijk om samen iets met elkaar te 'moeten' doen, maar niet of nauwelijks te communiceren. Ik draaide, in termen van de interactieschijf, naar 'ik wil kletsen'. Dit deed ik door te praten over iets zichtbaars of vragen stellen over iets buiten het hier-en-nu, maar mijn

'Stapje terug doen kan de behoefte aan contact aanwakken'

pogingen leverden meer van de taart-
punt "ik wil afwezig zijn" op.

Nu heb ik geleerd dat het juist helpt
om mee te bewegen naar afwezig zijn.
Soms wil een kind wel oogcontact,
maar geen taal. Of ik speel naast het
kind en kijk van onder mijn oogharen
naar wat hij doet. Soms ook moet ik
echt letterlijk wat anders doen. Dan
voelt het kind na een tijdje ruimte om
te draaien op de behoeftes van de
schijf, gaat hij zelf voorzichtig commu-
niceren en stap ik op het juiste moment
weer in. Van deze kinderen heb ik
geleerd dat de behoefte aan contact
soms juist aangewakkerd kan worden
door een stapje terug te doen en af te
wachten. ●

auteursinformatie

Francisca Felix is werkzaam als
logopedist en auteur van 'Zeg me wat je
zeggen wil' waarin de 'Interactieschijf
voor wederkerigheid' uitvoerig wordt
toegelicht.

(advertentie)

We teach...

...een breed scala aan bij- en nascholing,
veelal online: jaarlijks meer dan 30 nieuwe
titels en 160 modules.

(HOOG)BEGAAFDHEID: HERKENNEN EN
UITVRAGEN IN DE SPREEKKAMER

5 oktober 2021

KOPP- KVO- EN KVBO- KINDEREN IN DE JGZ

6 oktober 2021 (9:30-12:30 uur)

BASISDATASET JGZ: BETERE REGISTRATIE
VOOR BETERE ZORG

11 oktober 2021 (9:30-12:30 uur)

CAPACITEITENPROFIEL VOOR KINDEREN
MET EEN AANDOENING

11 oktober 2021

JOBCRAFTING: ZELFSTURING IN JE WERK

1 november 2021

OMGAAN MET WEERSTAND

2 (9:00-13:00 uur) en 16 november (9:30-16:15 uur) en
7 december 2021 (9:00-13:00 uur)

SIGNALLEN VAN AUTISME BIJ HET JONGE
KIND HERKENNEN

10 november 2021 (9:30-12:30 uur)

SAMENWERKEN MET BLOGGERS, VLOGGERS
EN SOCIAL INFLUENCERS

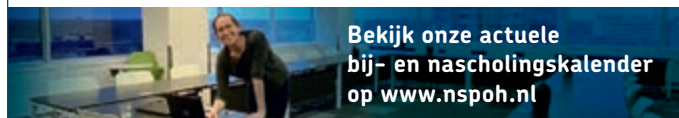
18 november 2021

VOEDING EN EETGEDRAG BIJ PEUTERS

19 november 2021 (9:30-12:30 uur)

PEUTERS EN SLAAP

3 december 2021 (9:30-12:30 uur)

Bekijk onze actuele
bij- en nascholingskalender
op www.nspoh.nl

NSPOH
we teach health

De NSPOH wil een waardevolle bijdrage leveren aan de verbetering van de volksgezondheid, de arbeidsomstandigheden en participatie in Nederland. Dit doen wij door professionals kwalitatief goed en vraaggestuurd op te leiden voor de hedendaagse praktijk van public en occupational health. Wij ontwikkelen en organiseren opleidingen, bij- en nascholing, in-company programma's en symposia op academisch en post-hbo niveau.